

TOIMEENTULOTUEN MYÖNTÄ- MISOHJEET 1.1.2017

SISÄLLYSLUETTELO

TOIMEENTULOTUEN MYÖNTÄMISOHJEET	3
1. TOIMEENTULOTUKI.....	3
1.1 Perustoimeentulotuki.....	4
1.2 Täydentävä toimeentulotuki	4
1.3 Milloin päätös toimeentulotuesta annetaan?.....	4
1.4 Toimeentulotuen muutoksenhaku ja päätöksestä valittaminen	4
2. HUOMIOITAVAT MENOT.....	5
2.2 Täydentävä toimeentulotuki	5
2.2.1 Harkinnanvaraiset asumismenot.....	5
2.2.2 Erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat menot	5
2.3 Ehkäisevä toimeentulotuki (TOTUL 13 §)	6
2.4 Toimintaraha ja matkakorvaus (TOTUL 10 a §)	6
3. HUOMIOITAVAT TULOT (TOTUL 11 §)	7
3.1 Tulojen määräytyminen.....	7
3.2 Ohjeet	7
3.2.1 Asevelvolliset	7
3.2.2 Elatusvelvollisuus.....	8
3.2.3 Opiskelijat	8
3.2.4 Ulosotto	8
3.2.5 Velkajärjestely	9
3.2.6 Yrittäjät	9
3.2.7 Poste restante -asiakkaat	9
4. V A R A T (TOTUL 12 §)	9
4.1 Varojen määräytyminen	9
4.2 Ohjeet	10

TOIMEENTULOTUEN MYÖNTÄMISOHJEET

1. TOIMEENTULOTUKI

Toimeentulotuki rakentuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Kunta myöntää perustoimeentulotuen vuoden 2016 loppuun saakka. Perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen siirtyvät Kelan hoidettavaksi vuoden 2017 alussa. Toimeentulotukilain muutokset hyväksyttiin eduskunnassa 12.3.2015. Lakiesityksen mukaan rahoitusvastuu säilyisi nykyisellään. Valtio ja kunnat vastaavat puoliksi perustoimeentulotuen menoista. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki jäävät edelleen kuntien vastuulle.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa toimeentulotuen lainsäädännön valmistelusta ja kehittämisestä.

Toimeentulotuki on viimesijainen toimeentuloturvan muoto. Toimeentulotukea myöntää kunta. Tuki on tarveharkintaista, ja sitä myönnetään yleensä kuukaudeksi kerrallaan. Tuki lasketaan asiakkaan välttämättömien menojen mukaan.

Tukea maksetaan se määrä, jolla asiakkaan tukeen oikeuttavat menot ylittävät käytettävissä olevat tulot ja varat. Kaikki omat sekä mahdollisen puolison ja mahdollisen samassa taloudessa elävän lapsen tulot ja varallisuus on käytettävä tukea hakevan toimeentuloon ja elämiseen, ennen kuin voi saada toimeentulotukea.

Yleensä toimeentulotuen asiakkaalla on tuloja, esimerkiksi työttömyysturva tai sairauspäiväraha. Myönnettävä toimeentulotuki on tällöin vastaavasti pienempi.

Sosiaali- ja terveystalouden strategiassa ja hallitusohjelmassa painotetaan, että

- kaikkein heikoimmassa asemassa olevien taloudellista toimeentuloa parannetaan
- toimeentulotuen, siihen kytkeytyvien kunnallisten palvelujen ja työllistämispalvelujen on muodostettava eheä kokonaisuus
- harkinnanvaraista toimeentulotukea kehitetään ennaltaehkäisevän sosiaalityön välineenä
- toimeentulotukiohjeita tarkennetaan niin, että otetaan erityisesti huomioon yli sukupolvien ulottuva köyhyys ja syrjäytymisen ehkäisy
- asianmukaisen tuen ja avun saamisen varmistamiseksi toimeentulotuen hakijan tulee saada sosiaalityön ammattihenkilön apua
- vähennetään edelleen toimeentuloturvaetuuksien hakemiseen ja maksatukseen liittyvää byrokratiaa, ja varmistetaan työttömyysturvan ja toimeentulotuen käsitelytakuun toimivuus

1.1 Perustoimeentulotuki

Vuoden 2017 alusta perustoimeentulotukea haetaan Kelasta. Toimeentulotukea saa henkilö tai perhe, jonka tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Tukea voidaan myöntää myös omatoimisen suoriutumisen tukemiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Toimeentulotukea voi hakea paperilomakkeilla tai verkossa. Asiakkaat voivat varata myös ajan Kelan palvelupisteeseen.

Toimeentulotukiasioihin liittyvä palvelunumero p. 020 692 207

Lisätietoja www.kela.fi/toimeentulotuki.

1.2 Täydentävä toimeentulotuki

Hae aina ensin perustoimeentulotukea Kelasta. Samassa hakemuksessa voit myös ilmoittaa, jos haet täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea sellaisiin menoihin, joihin et voi saada perustoimeentulotukea. Voit pyytää, että Kela siirtää hakemuksen kuntaan. Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea voi hakea myös suoraan vakinaisen oleskelukunnan sosiaalitoimistosta. Kiireellisessä tapauksessa tukea voi hakea myös tilapäisen oleskelukunnan sosiaalitoimistosta.

1.3 Milloin päätös toimeentulotuesta annetaan?

Päätös toimeentulotuesta on saatava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen jättämisestä. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä. Päätös toimeentulotuesta annetaan kirjallisena, ja se perustellaan.

Jos sinulla tai perheelläsi on tarvetta keskustella Kelan työntekijän kanssa perustoimeentulotukeen liittyvistä asioista, ota silloin yhteyttä Kelan palvelunumeroon 020 692 207 tai Kelan toimistoon. Keskustelu järjestetään viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa yhteydenotostasi.

1.4 Toimeentulotuen muutoksenhaku ja päätöksestä valittaminen

Tukipäätöksessä kerrotaan aina, miten siihen vaaditaan oikaisua tai miten siitä voi valittaa. Päätökseen tyytymätön voi vaatia siihen oikaisua kunnan perusturvalautakunnalta. Lautakunnan päätöksestä voi valittaa edelleen hallinto-oikeuteen ja joissain tapauksissa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Kunnan sosiaaliasiamies voi neuvoa oikaisunhaussa lautakuntaan ja valituksen laatimisessa tuomioistuimeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei käsittele muutoksenhakupyynnöitä, muistutuksia tai valituksia.

2. HUOMIOITAVAT MENOT

2.2 Täydentävä toimeentulotuki

2.2.1 Harkinnanvaraiset asumismenot

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan tarpeellisen suuruisena huomioon seuraavat menot:

- välttämättömät asumismenot, joihin ei voi saada perustoimeentulotukea.
- sauna, pesutupamaksut, tieyksikkömaksut ja muut välttämättömäksi harkitut asumismenot

2.2.2 Erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat menot

Henkilön ja perheen erityisistä tarpeista ja olosuhteista aiheutuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot

Kela huomioi perustoimeentulotukena menoja, joihin aiemmin haettiin täydentävää toimeentulotukea, kuten esim. lapsen kanssa eri taloudessa asuvalle vanhemmalle aiheutuvat menot siltä osin, kuin ne perustuvat kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vahvistaman sopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen toimeenpääntöön.

- Opinnoista aiheutuvat menot, matkat edullisimman vaihtoehdon mukaan
- Romaninaisen hameeseen maksusitoumus 400 €, kahden vuoden välein (edellytyksenä, että hakija asuu Joutsassa tai on todistetusti oleskellut Joutsassa vähintään puoli vuotta. Lisäksi on toimitettava edellinen päätös romanihameeseen liittyvästä tuesta, jos päätös on tehty eri kunnassa.) Myös romaninaisen hameen korjauskulut sisältyvät ko. enimmäissummaan.
- Hautauskulut: halvimmalla arkun hinta n. 500€, välttämätön srk:n lasku, välttämättömät kuljetuskulut (esim. terveyskeskuksesta Joutsaan tai Leivonmäelle.). Hautauskulut otetaan huomioon pääsääntöisesti perunkirjoituksen jälkeen. Muita hautausmenoihin liittyviä kuluja, kuten hautakivi, muistotilaisuuden kulut, tilavuokrat, hautajaisvaatteet, ym. ei huomioida hautausavustusta myönnettäessä.

- Palveluasumisen ylläpito- ja asiakasmaksun alentaminen on ensisijaista toimeentulotukeen nähden
- Palveluasumisen ateriakulut sisältyvät perusosaan
- Kotihoidon kulut sisältyvät perusosaan ja pitkäaikaisen kotihoidon maksut määräytyvät tulojen mukaisesti.
- Muut kotihoidon kulut (siivous, puhtaus, asiointi ym.) voidaan ottaa huomioon täydentävän toimeentulotuen menoina erityisestä syystä ja kertaluonteisesti.
- Edunvalvonnasta aiheutuvat kulut huomioidaan täydentävänä toimeentulotukena

Haettaessa täydentävää toimeentulotukea kyseisiin erityismenoihin on neuvoteltava ennen hankinnan suorittamista ja esitettävä pyydettyä kustannusarvio.

2.3 Ehkäisevä toimeentulotuki (TOTUL 13 §)

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaisesta riippuvuudesta toimeentulotuesta.

Tukea voidaan myöntää työllistymistä tai kouluttautumista tukeviin toimenpiteisiin.

Tukea myönnetään myös pitkään jatkuneessa heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien perheiden, erityisesti lapsiperheiden, odottamattomiin tarpeellisiin menoihin.

- mm. lastenhoitotarvikkeet, -vaunut, rattaat, pyykinpesukone
- Asiakkaita ohjataan hankkimaan kalusteita, lastenhoitotarvikkeita ja vaatteita ym. myös käytettyinä.

Ehkäisevä toimeentulotuki on harkinnanvaraista, eikä siihen ole subjektiivista oikeutta. Tuki myönnetään yleensä kertaluonteisena.

2.4 Toimintaraha ja matkakorvaus (TOTUL 10 a §)

Kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaiseen kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla toimeentulotuen saajalla suoritetaan toimintaraha 9,00 euroa/osallistumispäivä.

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla maksetaan matkakorvausta halvimman matkustustavan mukaisesti. Oman auton käytön mukaan kilometrikorvaus enintään 0,20 €/km.

3. HUOMIOITAVAT TULOT (TOTUL 11 §)

3.1 Tulojen määräytyminen

Myös täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea myönnettäessä huomioidaan hakijan tulot.

Tuloina otetaan huomioon henkilön ja perheenjäsenten käytettävissä olevat tulot.

Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon:

- 1) vähäisiksi katsottavia avustuksia ja ansiotuloja
- 2) alle 18-vuotiaan lapsen säännöllisiä tuloja siltä osin, kuin ne ylittävät hänen osaltaan huomioon otettavat menot
- 3) tuloja siltä osin, kuin ne vastaavat työmatkamenot halvimman matkustustavan mukaan (0,14 €/ km) tai muita työssäkäynnistä aiheutuvia menoja
- 4) äitiysavustusta, eläkkeensaajien hoitotukea, vammaistukea ja lapsen hoitotukea
- 5) työttömyysturvalaissa tarkoitettua ylläpitokorvausta, työvoimapoliittisesta aikuis-koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ylläpitokorvausta yms.
- 6) lain 8 §:ssä tarkoitettuja etuuksia.

Etuoikeutettua tuloa koskevan hallituksen esityksen 119/2007 mukaan henkilön ja perheen ansiotuloista jätetään huomioimatta vähintään 20 %, kuitenkin enintään 150 €/kk, tai valtioneuvoston päätöksen mukaisena.

3.2 Ohjeet

3.2.1 Asevelvolliset

Asevelvollisuuslain mukaan palvelustaan suorittavalla asevelvollisella on oikeus maksuttomaan majoitukseen, muonitukseen, terveydenhuoltoon ja muuhun ylläpitoon valtion kustannuksella. Siviilipalvelusta suorittavalla on vastaavat etuudet. Sotilasavustuslain mukaan asevelvollisen omaiselle maksetaan sotilasavustus ja asevelvolliselle itselleen asumisavustus ja opintolainojen korot. Toimeentulotukea heille myönnetään vain erityistapauksissa.

3.2.2 Elatusvelvollisuus

Jokaisella on velvollisuus kykyjensä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksesta sekä puolisonsa ja alaikäisten lastensa elatuksesta.

Lapsen oikeus saada elatusta vanhemmiltaan päättyy, kun hän täyttää 18 vuotta. Vanhemmat vastaavat kuitenkin lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista myös sen jälkeen, mikäli se harkitaan kohtuulliseksi. Vanhemman velvollisuutta osallistua täysi-ikäisen lapsensa koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin tarkastellaan opiskelijan ja vanhempien kokonaistilanteen kannalta, jolloin otetaan huomioon vanhempien tosiasiallinen maksukyky, lapsen ikä ja itsenäinen elämä suhteessa vanhempiin.

3.2.3 Opiskelijat

Opiskelijan ensisijainen toimeentulotukijärjestelmä on opintotukilain (1994/65) mukainen opintotuki, joka koostuu opintorahasta, asumislisästä ja valtion takauksesta opintolainaan.

Jos opiskelija ei esim. luottohäiriöistä johtuen saa opintolainaa, voidaan tilapäisesti myöntää toimeentulotukea muun rahoituksen järjestämiseksi. Jos opiskelija voisi saada valtion takaaman opintolainan, laina lasketaan hänen tulokseen toimeentulotukilaskelmassa.

3.2.4 Ulosotto

Jos toimeentulotuen tarve arvioidaan pitkäaikaiseksi, ohjataan asiakasta selvittämään ulosottoviranomaisen kanssa, voidaanko ulosmitattavaa osuutta alentaa tai voidaanko myöntää ns. vapaakuukausia.

Tuloina huomioidaan ulosoton jälkeen käteen jäävä nettotulo.

Mikäli asiakas suorittaa perinnässä olevan laskun vapaaehtoisesti, laskua ei vähennetä nettotulosta.

3.2.5 Velkajärjestely

Velkajärjestely katsotaan hakijan ensisijaiseksi toimeentulon turvaamismuodoksi, sillä yksityishenkilön velkajärjestelyssä oleva maksaa välttämättömät menonsa omista tuloistaan. Tarvittaessa hakija ohjataan neuvottelemaan maksuohjelman muuttamisesta.

3.2.6 Yrittäjät

Selvästi kannattamatonta yritystoimintaa ei tueta toimeentulotuella.

Yrittäjää ohjataan lakkauttamaan kannattamaton yrityksensä 5 kuukauden kuluessa.

Mikäli yrittäjä saa yrityksestään vähintään työttömyysturvan peruspäivärahaa vastaavan tulon, toimeentulotukea voidaan myöntää.

3.2.7 Poste restante -asiakkaat

Mikäli täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen hakija ilmoittaa osoitteekseen Poste Restante, tulee hänen antaa kirjallisesti selvitys siitä, missä ja kenen luona hän tosiasiallisesti oleskelee. Hakijalle lähetetään tarvittaessa lisäselvityspyyntö. Lisäselvitys on toimitettava kahden viikon kuluessa lisäselvityspyynnön lähettämisestä tai tehdään kielteinen päätös.

4. V A R A T (TOTUL 12 §)

4.1 Varojen määräytyminen

Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea myönnettäessä varoina otetaan huomioon henkilön ja perheenjäsenten käytettävissä olevat varat.

Varoina ei kuitenkaan oteta huomioon

- 1) henkilön tai perheen käytössä olevaa vakinaista asuntoa, mikäli se vastaa perheen välttämätöntä asumistarvetta eikä tarpeellista asuinirtaimistoa
- 2) tarpeellisia työ- ja opiskeluvälineitä

- 3) alle 18-vuotiaan lapsen varoja siltä osin kuin ne ylittävät hänen osaltaan lain 7 §:n nojalla huomioon otettavat menot
- 4) muita varoja, joiden katsotaan olevan tarpeen jatkuvan toimeentulon turvaamiseksi.

4.2 Ohjeet

- Käytettävissä olevat varat, kuten säästöt, arvopaperit ja muu helposti realisoitavissa oleva varallisuus otetaan huomioon.
- Metsäomaisuus: Jos toimeentulotuen tarpeen arvioidaan pitkittyvän, edellytetään asiantuntijan arvioita ja metsän myyntiä.
- Maatila: Jos tilalla on tuotannollista toimintaa, menetellään kuten muiden yrittäjien kohdalla. Jos tila on tuottamaton, edellytetään se realisoitavaksi toimeentulotuen tarpeen pitkittyessä.